

1. Cel prowadzonych badań/hipoteza badawcza

Celem naukowym projektu jest zbadanie i usystematyzowanie związków między trzema orientacjami badawczymi w literaturoznawstwie: współczesnymi teoriami literatury, estetyką analityczną oraz szeroko rozumianymi kognitywistycznymi badaniami literackimi. Wybór wspomnianych kierunków badań wraz ze wskazanym ich pogrupowaniem motywowany jest bieżącym stanem teorii literatury, zainteresowanie którą, szczególnie w zachodnich środowiskach akademickich, wydaje się słabnąć. W efekcie owego kryzysu teorii pojawiają się w humanistyce kierunki badań całkowicie odcinające się od jej metod i dorobku, takie jak analityczna estetyka i kognitywistyczne badania literackie i okołoliterackie. Wstępne badania pozwalają sformułować główną hipotezę badawczą kwestionującą przeciwstawną, opozycyjny charakter wspomnianych orientacji badawczych. Pomimo otwarcie wyrażanej wzajemnej krytyki, relacje pomiędzy badaniami kognitywnymi, estetyką a badaniami teoretycznoliterackimi wydają się formować hierarchicznie i komplementarnie, przy jednoczesnym braku możliwości przeprowadzenia prostej redukcji między nimi. Kognitywne badania literackie (poetyka, narratologia, rezonans czytelniczy) ukazują ścisły związek między codziennym użyciem języka i struktur narracyjnych a strukturą dzieła i językiem literackim, opisując naturalny ludzki potencjał tworzenia i przeżywania sztuki literackiej, a także wskazują na naturalne zręby kategorii estetycznych i procedur regulujących instytucjonalnie określone zasady interpretacji i oceny sztuki, a więc i badań nad estetyką. Analogicznie, na kolejnym stopniu hierarchicznej zależności, przebiega relacja między współczesnymi badaniami teoretycznoliterackimi (poststrukturalizm, badania kulturowe i ideologiczne) a estetyką analityczną (teorie instytucjonalne i historyczne): rzetelne badania literackie oparte na poststrukturalistycznej lub kulturowej koncepcji tekstu są możliwe dopiero po odpowiednim estetycznym odczytaniu utworu jako dzieła literackiego w rozumieniu estetyki analitycznej.

2. Zastosowana metoda badawcza/metodyka

Zastosowaną w ramach projektu metodą badań będzie analiza porównawcza zarówno założeń metodologicznych, jak i konkretnych przykładów ich realizacji w wybranych pracach czołowych przedstawicieli badań literackich i okołoliterackich związanych z kognitywistyką, estetyką analityczną i współczesnymi teoriami literatury. W najogólniejszym sensie, badania będą mieściły się w ramach teorii literatury, jednak rozumianej szeroko jako ogólna filozofia literatury badająca warunki stosowania pojęć charakterystycznych dla tej dyscypliny, miast zawierać się w którejś z konkretnych orientacji teoretycznych rozumianych jako specyficzna strategia analizy tekstów. Z jednej strony więc badania będą miały wymiar metateoretyczny, nie odbiegając jednak od zainteresowań i metod teorii/filozofii literatury, badając status pojęć i dyskursu generowanego przez wymienione wyżej kierunki badań, z drugiej strony, analizowane założenia teoretyczne będą stale konfrontowane z przytaczanymi przez przedstawicieli omawianych kierunków badań przykładami ich rzeczywistego zastosowania w ramach badań nad konkretnymi utworami.

3. Wpływ spodziewanych rezultatów na rozwój nauki, cywilizacji, społeczeństwa

Planowana popularyzacja efektów badań w środowisku naukowym zawiera przygotowanie referatów, publikacji, monografii i ukończenie rozprawy doktorskiej. Innowacyjność projektu wyraża się w próbie analizy zagadnienia, któremu nie poświęcono jak dotąd dość uwagi zarówno w warunkach polskiej jak i światowej humanistyki, a którego eksplorowanie może

znacząco poszerzyć i zrewidować zastaną wiedzę na temat ustalonych pojęć i procesów rządzących funkcjonowaniem sztuki literackiej w sposób godzący podstawowe założenia wymienionych orientacji badawczych, ukazując ciągłość nauk od badań nad umysłem do badań kulturowych w ramach refleksji teoretycznoliterackiej, przy jednoczesnym odrzuceniu prostego redukcjonizmu dyscyplin i zachowaniu ich autonomicznego charakteru.

Usystematyzowanie wiedzy na temat relacji kognitywnych badań nad literaturą, analitycznej filozofii literatury oraz współczesnych teorii literatury, przy odrzuceniu konfrontacyjnych, czy też izolacyjnych skłonności wewnątrz każdej z nich zdecydowanie zwiększa możliwość interdyscyplinarnej współpracy, a także korzystnego i rzetelnego wzajemnego czerpania z ich dorobku.